

Av Landsmålsarkivets frågelistor
äro till augusti 1928 följande
tryckta:

1. MJÖLKHUSHÅLLNING.
2. TRÖSKNING.
3. PERSONERNA I GÅRDEN OCH
BYN.
4. HIMLAVALVET OCH VÄDER-
LEKEN.
5. TID OCH TIDSINDELNING.
6. BRÄNNVINSBRÄNNING.
7. LÖV- OCH MOSSTÄKT.
8. GRUVOR.
9. RENLIGHET.
10. TILLTAL OCH HÅLSNINGAR.
11. HANDEL OCH LIVET PÅ
FÄRDVÄGAR.
12. FÅBODVÄSEN.
13. ELD OCH ELDGÖRNING.
14. BIN OCH BISKÖTSEL.
15. HÅGNADER.

14. BIN OCH BISKÖTSEL

Bin och biskötsel.

Vilda bin och vildhonung? Finnas exempel på att man skattat vildbin i träd (biträd) i skog? Utan att man dödat bina? Har man tagit upp någon extra öppning på trädet för att kunna skatta bina? Mitt emot flyghålet? Hur märkte man det träd, som man hittat ett bisamhälle i, för att ingen annan skulle ta honungen? Ha träd med vilda bin sågats av ock förts hem till gårdarna (bitäkt)? Vad kallas att hålla tama bin (odla, sköta, vårda bin)? Har man tillvaratagit honung hos **humlor** (mjödhumla)? Fanns särskilt namn på denna (mömmälsöta)?

Bihus? Ha ihåliga trästockar (bistock, bikubb, biholk) annat än tillfälligtvis använts som bibostäder? Av vilka träslag tog man bistockarna? Användes de liggande eller stående (liggstock, ståndstock)? Se fig. 1 ock 2. Hur gjorde man dem? Flygöppning ock möjlighet att skatta bina? Andra namn på bihus (skämning, skämpling, bihövle, bikupa, bikorg, bilåda, biask)? Kunde ordet skruv användas om annat än tillfälliga bibostäder?

Användes bikupor av korgflätning, tätad med lera, kögödsel, e. d.? Bikupor av halm? Se fig. 3 ock 4. Konstruktion? Tillverkades de i ett stycke (i spiral) eller i särskilda kransar? Bottnen? Vad kallades den vid ingången utskjutande delen av bottnen (flusterbrädan)? Har man målat eller märkt flusterbrädan på något sätt? Vad menades med skägg? Ingången (flyghål, fluster)? Fanns hål i kupans tak (topphål)? Stängt med en träplugg? Tillverkningen av halmkuporna? Hur gjorde man för att få halmvarven jämna?

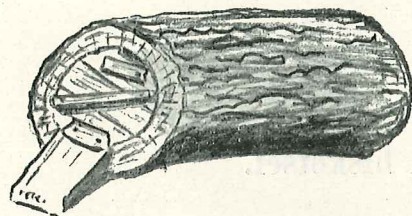

Fig. 1. Liggstock från Uppland.

Skiss av M. Eriksson efter original i Nordiska Museet. (Fatab. 1907.)

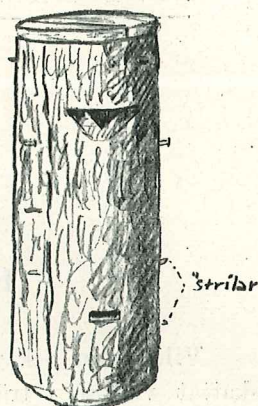

Fig. 2. Ståndstock från Småland.

Skiss av M. Eriksson efter original i Nordiska Museet. (Fatab. 1907.)

Varmed sydde man? Om med träspånor, vad kallades de, och hur tillverkades de? Hade man extra, lösa kransar att sätta ovanpå kupor med kraftiga svärmar? När började man använda ramkupor i trakten? Se fig. 5. Brukade man ha pinnar eller dylikt inuti kupan till fäste för kakvärket (ledare, strilar)?

Hur uppställdes kuporna? Bigård? Vad kallades den

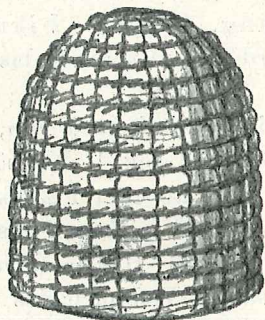

Fig. 3. Halmkupa.

Skiss av M. Eriksson.

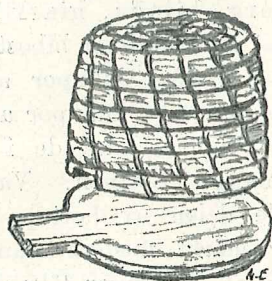

Fig. 4. Halmkupa med botten och flusterbräda.

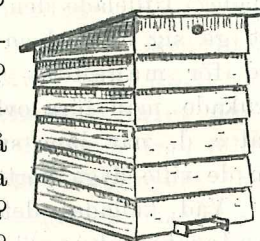
Skiss av M. Eriksson.

ställning, kuporna stodo på (bibänk, bistånd)? Hur täcktes kuporna under vintern? Med bihatt av halm, granbark? — Var något särskilt att iakttaga vid tillverkningen av binas bostad, för att de skulle trivas?

Bin, olika slag, vildbin, tambin? Vad kallades bisamhället (bistock, bikupa)? De enskilda bina (bi, bifluga)? Vad kallades visen (vise, bia, dronning, bimoder, bikonung, bise)? Drönarna (drönje, vattenbi)? Arbetsbina (arbetare)? Vilken uppfattning hade man om visens, drönarnas och arbetsbinas uppgifter och funktion inom bisamhället? Ansågs visen föra befäl över samhället?

Hur tänkte man sig detta? Vilken uppgift ansågs visen ha vid svärmingen? Vad kallades ett samhälle med vise (viseriktigt)? Utan vise, viselöst? Varpå kunde man märka, att vise saknades (bina tjuta, visa bristande lust att draga)? Kände man något sätt att ersätta bristen? Vad kallades larverna (bimask, biunge, biyngel)? Vad kallades gammal vise eller arbetsbi, som blott kunde lägga drönaryngel (puckeldrottning, drönarmoder)? Vad kallades detta slags yngel (drönaryngel, puckelyngel)? Skilde man på äldre och yngre bin (flygbin, fältbin, ungbin, husbin)? Benämning på biets olika delar? Huvudet, tungan, vingar, ben, mellankropp, bakkropp? Korgen på benen för transport av frömjöl (byxor)? Gadden och giftet? Ansågos bistyng (bistygn, bistic) vara bra som botemedel mot sjukdomar? Vilka (reumatism etc.)? Hur behandlades den, som fått ett bistyng? Ansåg man, att bina voro särskilt arga vid vissa tillfällen? T. ex. när de hörde skriket av ett klämt bi? På vissa personer (illasinnade, mot ägaren ovänligt stämda personer, tiggare)? Namn på binas läte, då de äro uppretade och vilja stickas (stickton)? Något sätt att blidka binas vrede?

Binas bygge? Bivax, klibbvax, biharts? Bikaka (biskott)? Skilde man på olika slags celler (bibu, bipipa, birum), t. ex. honungs-, arbetar-, drönar-, övergångs- och

Fig. 5. Träkupa.
Skiss av M. Eriksson.

drottningceller (svärmceller)? Något namn på kokonger? Skilde man på varmt bygge (kakorna parallella med flusterhållet) ock kallt bygge (kakorna stå vinkelrätt mot flusterhållet)? Vildbygge? Vad kallades cellernas lock? Hade man särskilda namn på äldre, mörka kakor? Ock yngre, ljusa?

Svärmningen? Svärm (blomster, yting, yding), försvärm, eftersvärm? Eller första, andra, tredje svärm o. s. v.? Kan man höra, om ett bisamhälle snart ämnar svärma (svärmtön, svärmljud)? Vad kallar man detta ljud (mana, tuta, ropa, yta)? Ansåg man, att därvid ett par visar samtalade? Utdelade den gamla visen en befallning till den yngre att ge sig ut med en svärm? Har man något ljudhärmande ord för manandet (tyt-tyt)? Ock för svaret (kva-kva)? Brukade man föra oväsen, skjuta, slå på järn- ock bläckföremål e. d., när bina svärnade? Varför? För att häjda dem, om de ville flyga bort? Benämning på denna åtgärd?

Vad kallades det samhälle, från vilket svärmen utgick (moderstamskupa)? Särskild benämning på svärmningen, om det är ett samhälle, som överlevat vintern (överliggare), eller om det är en av årets svärmar, som i sin ordning svärmar? Vad menas med jungfrusvärm? Särskild benämning på svärm, som återgår till moderssamhället efter en stunds kringflygande? Vad trodde man om anledningen därtill? Särskild benämning på det förhållandet, att ett större antal bin vid vackert väder flyga utanför boningen utan att svärma (bina spela, hålla förspel)? Anledningen därtill? Vad kallades det, när bisvärmen samlade sig efter svärmningen (bina klasa sig, samla)? Om de samlat sig i en klunga i ett träd e. d., vad kallades då en sådan klunga (biboll, bihög, biklump, biklunga, klyfse)? Vilka åtgärder borde vidtagas, för att svärmen skulle stanna kvar? Hur gick man till väga för att förmå svärmen att gå in i sin tillämnade bostad? Måste man ösa in svärmen med t. ex. en silversked för att få visen att stanna? Hade man möjligen något lockbete (bland), som användes? Särskilt namn på en kupa, som bina tillfälligtvis intogos i (bikar)? Vad kallades arbetet med att få in bina i kupan (stocka bina)? När borde stock-

ningen företagas? Vad kallades att flytta bina från en kupa till en annan (driva ut, trumma ut, trumma av bina)? Att inhysa dem i den kupa, där de definitivt skola stanna (kupa, husa bina)? Voro några särskilda försiktighetsmått nödvändiga, för att bina ej skulle stickas? Eller för att svärmen skulle trivas? Brukade man gnida kupan eller huset på insidan med någon ört e. d., för att bina skulle trivas? Brukade man röka in bina? Brukade man täta binas bostäder med något tättningsmedel (koträck)?

Binas arbete? Bina drar ock bygger? Namn på de olika arbetsperioderna (vårdrag, sommardrag, höstdrag)? Klöverdrag, linddrag, ljunngdrag o. s. v.? Draget är gott, dåligt? Det är gott, dåligt biår? Bra, dåligt biarbete? Vad kallades binas arbete i blomman (biet drar, suger, samlar)? När arbetsbiet kom dragande från fältet, belastat med frömjöl (»bina kommer med fotningar», har byxor), ansåg man då detta vara honung, vax, mat åt larverna? Vad kallades det (bifoder, bibröd, biföda)? Vad trodde man om framställningen av honung ock vax? Vad kallades ljudet från kupan efter en dag med gott drag? Vad kallades samhällets kraftiga fuktavsöndring efter en sådan dag (bina svettas)?

Övervintring? Vad kallades det samhälle, som var avsett att övervintra? Vilka åtgärder vidtogos för invintringen? Hur avgjorde man, om ett samhälle skulle övervintra eller slaktas? Brukade man i äldre tid någonsin mata svaga samhällen, som man ville låta övervintra? Hade man någon benämning på binas vintervila (bina sitta vale)? Hindrade man på något sätt bina att flyga ut för tidigt på vårarna, när de lockas av solskenet (kvickna till, ona vid, orna vid)? Binas räsningsutflykt (bina komma ut å ränsa sej) på våren?

Binas fiender? Snyltbin (tjuvbin)? Fåglar (talgoxar)? Bivarg, bilöss, vaxmott, vaxmal? Yngelröta, utsot?

Skattning? Hur tillgodogjorde man sig honung ock vax? Kände man något sätt att skatta bina? Vad kallades detta, ock hur gick det därvid till (skattlåda)? Är denna metod känd sedan gammalt? Eller brukade man döda det samhälle,

man ville skatta? Vad kallades detta (döda, röka ijäl, slakta, svavla bina; ta ner, ta undan kupan)? Hur tillgick därvid? Användes svavel? Hur? Användes trasor beströdda med svavel? Satte man kupan över en grav, vari svavel antändes? Vad kallades en sådan grav? Särskilt namn på kakor fyllda av honung ock kakor med larver? Skilde man på den något mörkare honungen från ljungen (ljung-honung, mörk honung, hösthonung) ock den något ljusare från sommarens örter (ljus honung, sommarhonung)? På förseglad honung ock oförseglad honung?

Hur skildes honungen från kakorna? Uppvärmdes kakorna först? Eller skildes honungen från vaxet utan uppvärmning? Självrunnen honung? Genom att stöta sönder kakorna ock krama massan genom linneduk? Eller genom slungning? Om det senare sättet använts, är det verkligt ålderdomligt? När började man använda det, ock hur kallades det? Om kakorna kramades, sorterades de före kramningen? Ock vad kallades de olika kakkvaliteterna? Sökte man efter kramningen utvinna mera honung ur vaxet genom uppvärmning? Någon särskild benämning på denna efterskörd?

Hur behandlades **vaxet**? Vad kallades de räster, som återstodo, sedan man framställt vaxet (kråter)? Hur användes dessa räster? Vartill användes vaxet för övrigt? Till ljus, skomakarvax o. s. v.?

Honungens användning? Som sötningsmedel vid matlagningen? I vilka fall ock hur? I stället för smör på bröd? Eller tillsammans med smör på smörgås? Vid brygd? Har man i mannaminne framställt mjöd? Tillvärkningssätt? Användning? »Dricka mäg i benen»?

Användes honung på sår? Varför? För att dra ut det onda? För att ränsa såret? Mot onda bettet? Ensamt eller i blandning mot andra yttre åkommor? Eller mot inre åkommor (hosta, förkylning)? Hur?

Hur förvarades honungen? Vidtogos några åtgärder till förhindrande av att den försockrades? Vad kallades honungen, sedan den försockrats? Särskild användning av den?

Tur med bin? Ansåg man somliga människor framför andra ha tur med bin? Särskild benämning på sådana personer (bikung)? Anledning? Var det särskild tur med bisvärmar, som hittades? Eller som lämnades bort till hälftenbruk (lotta)? Hade man något särskilt att iakttaga för att få tur med bin? Brukade turen gå bort med ägaren, då han dog?